

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής

Maria Montessori (1870-1952)

Αλεξάνδρα Ανδρούσου - Βασίλης Τσάφος
Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία (ΤΕΑΠΗ)

Maria Montessori

«Δεν ανακάλυψα καμία
εκπαιδευτική μέθοδο.
Απλά έδωσα σε μερικά
μικρά παιδιά την ευκαιρία
να ζήσουν.»

M. Montessori

[1]

Βιογραφία (1/2)

Γεννήθηκε στην Ανκόνα από μορφωμένους αλλά φτωχούς γονείς. Στη συντηρητική Ιταλία του τέλους του 19ου αι. κατάφερε να γίνει η πρώτη γυναίκα ιατρός στη χώρα της. Συμμετείχε ενεργά στο γυναικείο κίνημα και έκανε σχετικές ομιλίες σε όλη την Ευρώπη, πράγμα που της έδωσε μεγάλη δημοσιότητα.

[2]

Βιογραφία (2/2)

Οι Υπουργοί παιδείας στην Ιταλία της απαγόρευσαν κάθε πρόσβαση σε παιδιά του Δημοτικού σχολείου, οδηγώντας την να ασχοληθεί με παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα εξαιρετικά αποτελέσματα και η συνεχής πρόοδος των μεθόδων της, η ενασχόλησή της με μη προνομιούχα παιδιά της έδωσαν ευρύτατη αποδοχή και ξεσήκωσαν κύματα ενθουσιασμού σε όλο τον κόσμο. Το 1939 έφυγε από την πατρίδα της για την Ινδία και τη Σρι Λάνκα, όπου και έζησε έως το 1947.

Montessori (1870-1952)

- Γιατρός (η πρώτη στη χώρα της) & ανθρωπολόγος.
- Ανθρωπολογική θεώρηση & Φιλοσοφία της Αγωγής $\Rightarrow$ εκπαιδευτική θεωρία πάνω στην οποία στηρίζεται η εκπαιδευτική μέθοδος Montessori.
- Παρά τις επιστημονικές της (θετικιστικού τύπου) αξιώσεις οι προτάσεις της κινούνται στο πλαίσιο της ουτοπίας και του μεσσιανισμού.

Βασικές αρχές παιδαγωγικής Montessori

- Ενυπάρχον σχέδιο ανάπτυξης και ορμή.
- Αγωγή ως ομαλοποίηση – σημασία συγκέντρωσης.
- Διδακτικό στήριγμα.

Νέα vs Παλιά αγωγή (1/2)

- Παλιά αγωγή: ο ενήλικος αποφασίζει – το παιδί υπακούει και υποτάσσεται (πάλη).
- Νέα αγωγή: Ο ενήλικος ετοιμάζει ένα περιβάλλον που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ζωής και της ανάπτυξης του παιδιού και θέτει στη διάθεσή του σε κάθε στάδιο της ανάπτυξής του τα μέσα που χρειάζονται για να ανταποκριθεί στις ανάγκες του.

Νέα vs Παλιά αγωγή (2/2)

- Παλιά αγωγή: αγνοεί το σχέδιο δόμησης του παιδιού και την Ορμή και φράζει με εμπόδια τη φυσιολογική πορεία της προβλεπόμενης ανάπτυξης $\Rightarrow$ παιδί που έχει εκτραπεί από τη φυσιολογική του πορεία, οπότε είναι φορτωμένο με ελαττώματα, παραξενιές, ντροπαλότητα, φοβίες, ψέματα, αλαζονεία, λαιμαργία.
- Νέα αγωγή: το παιδί ελευθερώνεται έμμεσα από αυτές τις δεσμεύσεις που του έχουν επιβληθεί και του επιτρέπεται να ξαναβρεί τη φυσιολογική του πορεία, να ομαλοποιηθεί.

Άρα

Για τη Μοντεσόρι το παιδί μαθαίνει αυθόρμητα. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να λειτουργούν ως εκείνοι που δομούν το παιδικό περιβάλλον ώστε αυτό να παράσχει περισσότερες ευκαιρίες για μάθηση. Το Μοντεσοριανό **δομημένο περιβάλλον** επιτυγχάνεται με τα **εκπαιδευτικά υλικά** και παιχνίδια, μα και με την κατασκευή των σπιτιών των παιδιών. Εδώ τα πολύ μικρά παιδιά δεν αναγκάζονται να ζήσουν σε κτίρια που έχουν κατασκευασθεί από και για τους ενήλικες, αλλά σε φιλικούς και ευχάριστους χώρους, όπου ακόμα και τα αντικείμενα που χειρίζονται σέβονται τις διαστάσεις τους.

«Το περιβάλλον οφείλει να παρέχει στο παιδί κάθε δυνατότητα να αυτοσυγκεντρωθεί και να επιλέξει. Τα αντικείμενα αυτού του περιβάλλοντος θα πρέπει να μπορούν εύκολα να συγκρατηθούν από το παιδί στη μνήμη του. Θα πρέπει επίσης να καταφέρει να θυμάται τη θέση του κάθε αντικειμένου, έτσι ώστε μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα το περιβάλλον να μη φαίνεται πια στο παιδί ως κάτι καινούριο. Τότε πιθανόν να μην αποσπάται πλέον η προσοχή του. Αυτό το περιβάλλον είναι τέτοιο που θα το θεωρούσαμε εμποτισμένο με το πνεύμα του παιδιού, ώστε, κάθε φορά που το παιδί επιλέγει μια δραστηριότητα, αυτή η επιλογή να είναι συνειδητή και η αυτοσυγκέντρωση να του φαίνεται εύκολη. Όταν λοιπόν το παιδί μπαίνει σε μια τάξη κουβαλώντας εσωτερικές δραστηριότητες τις οποίες επιθυμεί να εξωτερικεύσει, η προσοχή του δεν αποσπάται από τα καινούρια ή ασυνήθιστα πράγματα».

Ασκήσεις της καθημερινής ζωής: ομαλοποίηση

Πρακτικές καθημερινές ασκήσεις χρήσιμες για τη φροντίδα του ίδιου του ατόμου (πλύσιμο χεριών), για το περιβάλλον (φροντίδα λουλουδιών), την κοινωνική ζωή (να δέχεται επισκέψεις) και τη σωματική αγωγή (περπάτημα πάνω σε μια γραμμή): ασκήσεις που αποτελούν το κατάλληλο πεδίο στο οποίο ο αρμονικός συντονισμός, η θέληση και η σωματική άσκηση διαπλέκονται συνεχώς.

Διδακτικό στήριγμα: στήριγμα ανάπτυξης

- Εργασίες καθημερινής ζωής.
- Αισθητηριακό υλικό.
- Γλωσσικό υλικό.
- Μαθηματικό υλικό.
- Υλικό για τη γνώση των σχέσεων και των κοσμικών νόμων.

Κοινά στοιχεία στις πέντε ομάδες

- Ελεύθερη επιλογή του υλικού.
- Αυτόνομη χρήση από το παιδί $\Rightarrow$ ακολουθεί το δικό του ρυθμό εργασίας & αναπτύσσει την προσωπική του ταχύτητα εκμάθησης.
- Κάθε υλικό περιέχει δυνατότητα επεξεργασίας και αυτοδιόρθωσης $\Rightarrow$ το παιδί μπορεί να σχηματίσει μια ιδέα για την πρόοδο και την επιτυχία, οπότε δεν χρειάζεται την κρίση του δασκάλου.

«Η δραστηριότητα του παιδιού αναπτύσσεται στο πλαίσιο μιας άμεσης σχέσης με το υλικό, δηλαδή με καθορισμένα επιστημονικά υλικά, τα οποία του παρέχει το περιβάλλον του. Αυτή ακριβώς η ιδιαιτερότητα επιτρέπει τη λύση του προβλήματος της απόκτησης της κουλτούρας. Αυτή η λύση αρχικά συνδέεται με τον περιορισμό της παρέμβασης του ενήλικου, στη συνέχεια με την αντικατάσταση των διδασκαλιών του δασκάλου από ένα υλικό που επιτρέπει στο παιδί να αποκτήσει μόνο του τις απαραίτητες γνώσεις σύμφωνα με τις δικές του ανάγκες ανάπτυξης. Έχοντας κάθε παιδί τη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής της δραστηριότητάς του, αναπτύσσεται σύμφωνα με τις βαθιές και τις πιο προσωπικές δημιουργικές ανάγκες και έτσι προχωρά στη αγωγή του. Η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του πραγματοποιείται, κατά συνέπεια, μέσα από τις εμπειρίες που οδηγούν σε μια ανώτερη κουλτούρα. Ο δάσκαλος παραμένει στο ρόλο του διευθύνοντα και του οδηγού, αλλά δεν είναι παρά ένας βοηθός, ένας υπηρέτης, καθώς η προσωπικότητα του παιδιού αναπτύσσεται μόνο χάρη στη δική του προσωπική δύναμη, ενώ αναλαμβάνει τη δική του δραστηριότητα».

Αριθμός και κατηγορίες μαθητών

- 40 μαθητές.
- Όχι ηλικιακή διαβάθμιση – καλό να αναμειγνύονται μαθητές από τρεις διαφορετικές ηλικίες $\Rightarrow$ καλλιεργείται η συναδελφικότητα, ο σεβασμός της προσωπικού χώρου του άλλου, αλληλοβοήθεια $\Rightarrow$ αίσθημα κοινωνικής ενότητας.

«Εμείς με το σύστημά μας έχουμε προφανώς διαφορετική αντίληψη για την πειθαρχία. Επιδιώκουμε μια πειθαρχία ενεργή. Δεν πιστεύουμε πως είναι πειθαρχημένο το παιδί που το αναγκάζουμε να μένει μουγκό και ακίνητο σαν παράλυτο. Ένα τέτοιο παιδί δεν είναι πειθαρχημένο μα εκμηδενισμένο. Πιστεύουμε πως ένα παιδί είναι πειθαρχημένο όταν είναι κύριος του εαυτού του κι όταν, κατά συνέπεια, μπορεί να επιβληθεί στον εαυτό του κάθε φορά που πρέπει ν' ακολουθήσει ένα κανόνα ζωής. Δεν είναι εύκολο να καταλάβει κανείς ούτε να πετύχει μια τέτοια μορφή ενεργής πειθαρχίας. Αλλά σίγουρα περιέχει μια υψηλή εκπαιδευτική αρχή, εντελώς διαφορετική από τον απόλυτο εξαναγκασμό που δημιουργεί την ακινησία.»

Οι μαθητές υπεύθυνοι για το χώρο τους

«Η πειθαρχία, η τάξη, η ησυχία, η υπακοή, η ηθική ευαισθησία, εν ολίγοις όλα όσα υποδεικνύουν μια δύναμη προσαρμογής ιδιαίτερα έντονη. Και αυτό το παιδί παρουσιάζει επίσης ζωντάνια, ζωηράδα, εμπιστοσύνη στον εαυτό του, κουράγιο, αλληλεγγύη, δηλαδή ηθικές αρετές που είναι επίσης ηθικού χαρακτήρα. Παράλληλα εξαφανίζονται ή, καλύτερα, δεν εμφανίζονται τα ελαττώματα, τα οποία μάταια επιδιώκουμε να εξαλείψουμε με την εκπαίδευση: το καπρίτσιο, το καταστροφικό πνεύμα, το ψέμα, η ντροπαλότητα, ο φόβος και γενικά όλα τα χαρακτηριστικά που συνδέονται με μια κατάσταση άμυνας».

Ο νέος δάσκαλος: Ο ρόλος του

- Στόχος να εξαλείψει την πάλη ανάμεσα στον ενήλικο και το παιδί.
- Δάσκαλος: όχι οδηγός αλλά σημαντικός βοηθός, σύνδεσμος ανάμεσα στο υλικό και το πνεύμα.
- Παιδαγωγικό υλικό: όχι διδακτικά μέσα (βοήθεια για το δάσκαλο) αλλά εργαλεία ανάπτυξης (βοήθεια για το μαθητή).

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Βασίλης Τσάφος 2015. Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Βασίλης Τσάφος. «Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής I & II. Maria Montessori». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD8/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από τη χρήση του έργου, για τον διανομέα του έργου και αδειοδόχο.
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο.
- που δεν προσπορίζει στον διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο.

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς,
- το Σημείωμα Αδειοδότησης,
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων,
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει),

μαζί με τους συνοδευτικούς υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 1: [Maria Montessori](#), [Public domain], via Wikimedia Commons.

Εικόνα 2: [Portrait of Maria Montessori](#), The New Student's Reference Work [Public domain], via Wikimedia Commons.

